

Zeitschrift: Museum Helveticum ad juvandas literas in publicos usus apertum

Herausgeber: Litteris Conradi Orellii et Soc.

Band: - (1751)

Heft: 23

Artikel: Oratio academica habita Genevae a Iacobo Vernet, [...]

Autor: Vernet, Jacob

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-394700>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 24.08.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

ORATIO ACADEMICA

habita Genevæ

a

JACOBO VERNET,

Hum. Litt. & Hist. Professore,

An. 1751.

QUÆSTIO proposita a J. A. Turretino,

Human. Litterarum Studioſo.

IN bonarum Artium stadio decurrebam satis alacriter, atque ex hoc gradu ad altiorem mox transiturus gaudebam, quando remora mihi admota est, animusque propemodum fractus ex jactato nuper libello, (a) quo Scriptor contendit per artes & scientias in Europa ante duo saecula instauratas, nedum quidquam bonæ frugis ad vitam conferatur, corrupti potius ingenia moresque pessum ire. Quod si ita sit, quid agimus nos infelices pueri, aut quorsum tanto labore ea addiscimus, quæ, ut cum Seneca loquar, dediscenda erant si scires? Eo autem magis commovit

(a) Discours qui a remporté le prix à l'Academie de Dijon, l'an 1750. sur cette Question proposée par la même Académie: *Si le rétablissement des Sciences & des Arts a contribué à épurer les mœurs.*

movit me illa invectiva, quod non modo senten^tiarum acumine & nescio qua dicendi audacia splendet, sed nititur etiam argumentis & exemplis historicis. Quin & plausum palmamque retulisse dicitur in Academia non incelebri; unde justa otitur suspicio eas viles esse merces quas ipsi mercatores vilipendi sinunt.

Tristis ergo & anxius, Te convenire, Vir do^cte, volui, palamque te interrogare, eo fine ut si litteris tantum inest veneni, ab earum studio me sodalesque meos candide deterreas: Si vero Musæ castæ sint & inculpatæ, eas nunc ab illato crimine liberes, mihi^{que} illarum cultori scrupulum omnem animo eximas.

RESPONSIO Professoris.

Non est quod ista quasi procella tuum discendi impetum frangat cursumve tuum ullaⁿtenus moretur, Adolescens ornatissime mihi^{que} omni titulo diligende. Nam primo quæ te movet auctoritas Academiæ huic Orationi lauream concedentis, istud, crede mihi, non tam de rei ipsius veritate quam de verborum concinnitate, fuit judicium. Quid enim? num valedixit Musis Academia suumve protinus rupit institutum? Atqui id omnino agendum erat si aliquid esse roboris putaret in ea Caussa de qua sciscitaris; Neque viri probi de re litteraria ulterius agere inter se & colloqui sustinerent, si litteras esse vitæ humanæ corruptrices arbitrarentur. Proinde nihil serio factum credas. Ludunt Judices & ingenio nimium indulgent. Fortasse & ludit Orator, cum eas artes quas respue-

*De videtur, ipse admittat, scribendique ac disputandi scientiam impugnet oratione non rustica, non incomta, sed artificiosa valde, & nullis non pigmentis adornata; unde profecto incurrit in illam Quintiliani reprehensionem: „Quidam ve-
„hementer in utilitatem Rhetoricæ invehi solent, &
„quod sit indignissimum, in accusationem orationis
„utuntur orandi viribus.,, (b)*

*Si autem quibus utitur argumenta perpendas,
eum idem peccare reperias quod fere peccant
Causidici, caussæ suæ partem ostentantes, alte-
ram celantes, plusque a fronte polliciti quam in
recessu præstare ac re ipsa probare possunt. Quan-
to rectius ac temperatius idem olim argumentum
tractabat ex hoc loco Rectorem agens ὁ μακρίτης
avus tuus JOHANNES ALPHONSUS TURRE-
TINUS, vir eruditione & facundia magnus, ju-
dicio & sapientia etiam major; quamdiu vixit,
præsidium ac dulce decus meum. Is sub finem
Orationis de sæculo decimo septimo eruditus, vitia qui-
dem litteratorum notabat, simul autem remedia
subjiciebat. Non ille de tollendis studiis, sed *de
emendandis ac promovendis*; non ille tantum de va-
nitate scientiarum, sed *de vanitate & præstantia con-
junctim atque una* Oratione dixit, cavens nimi-
rum ne rei optimæ abusus usum tolleret, neve
propter syrtes ac scopulos homines a navigando
deterreantur. Quare auctor tibi sum, ut, me
omisso, avitos potius libros consulas. Hic tibi
Œdipus dubia optime solvet.*

Sic

Sic INSTABAT Discipulus.

Honestum frustra effugium quæris, Vir reverende; & Te quandoquidem teneo, haud dimittam. Namque, et si de proposita controversia non pauca in orationibus avi mei legantur, vellem tamen [quod ille nequaquam fecit] excuteret saltem exempla historica quibus Orator nuperus caussam suam fulcire videtur. Quippe Scythes, rudes artium, justitiae amantes, laudat Justinus. Idem de priscis Germanis ac de Spartanis refertur. Athenienses vero & Romani, quo tempore doctiores, eodem pejores facti. Nostrum pariter ævum, ex quo scientiarum lux adfulsit, in pejus abire videmus. Quid ad ista respondeas equidem scire aveo, totaque panegyris, ut spero, non invita audiet.

RESPONSIO altera Professoris.

Instanti tibi atque urgenti satisfacere, si possum, debeo, Ingenui Adolescens; non tamen absque præmissa observatione, quod olim (c) a malis adversus disciplinas conjurabatur, nunc idem fiat sub specie honestatis: tum quod multi jam scribant Rethoresque agant qui nullis Logices præceptis tincti unquam fuere; unde sit ut plus verborum splendore quam rerum pondere valeant. Cui malo non aliud est præsertim remedium quam si methodo Dialecticorum agamus, qui definendo, dividendo, dissecando, Sophistarum nebulas discutere solent.

Z 4

Quæro

(c) Seneca L. II. Ep. 14.

Quæro igitur ante omnia, num melius beatius
ve foret, si extincta illa quam Deus nobis indidit
sciendi facultate & cupiditate, pecudum more vi-
veremus? hoc tam inhumanum ne quidem vagus
inhospitalis Libyæ incola aut qui gelidum Ta-
naim bibit, affirmare audeat. Profecto homines
oportet esse religiosos, sociabiles, honestos, pru-
dentes & ad paranda sibi vitæ subsidia industrios;
quæ omnia sine aliqua doctrina & institutione
obtineri nequeunt. Ergo contra disciplinas uni-
versim sumtas declamitare nihil adinet, quan-
doquidem multas esse necessarias, & auspice Deo
feliciter inventas, ideoque sedulo retinendas & di-
ligenter colendas in confessio est.

Rursus quæro quid sit scientia? Est veri noti-
tia, vel saltem indagatio. Quid ais? Est ratio fa-
cile & accurate ea conficiendi quæ ad usum vitæ
humanæ pertinent. Jam vero illud tam pulchrum,
tam naturæ nostræ congruum, quod & mentis &
corporis facultates exercet, quodque desidiam
tam exitiale morbum, pellit; illud, inquam
quid secum afferat veneni aut quomodo integrita-
tem vitæ corrumpere possit, non video. Profe-
cto veri notitiam cum recti amore Natura conjun-
xit; nec immerito Salomonis idem qui malus est,
insipiens ac stolidus dicitur, quoniam plerique
ideo peccant quod nec rerum naturam nec præ-
terita aut consequentia satis perspiciunt.

Singularem vero disciplinatum indolem ac sco-
pum si attendas, ad utilia simul & honesta spe-
ctare videbuntur. Theologia quid spirat nisi re-
verentiam Dei & vitæ sanctimoniam. Quid præ-
cipit

cipit Jurisprudentia nisi jus suum cuique reddendum? Vitæ sobriæ commoda demonstrant Medicis. Virgilio dicitur ille

Felix qui potuit rerum cognoscere causas.

Historiam vocat Tullius *Magistram vitæ*, quatenus alienis nos exemplis de sapiendo admonet. Idem summam omnem Philosophiæ ad bene vivendum referebat. Nec aliter judicat Horatius: Ep. I. L. I. v. 33.

*Fervet avaritia miseraque cupidine pectus?
Sunt verba & voces, quibus hunc lenire dolorem
Possis & magnam morbi deponere partem.
Laudis amore turles? Sunt certa piacula, quæ te
Ter puro lecto poterunt recreare libello.
Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator,
Nemo adeo ferus est qui non mitescere possit,
Si modo culturæ patienter præbeat aurem.*

Unde vides disciplinas, quantum valeant ad purgandum intellectum, tantundem valere ad voluntatem purgandam sanandamque & cum omnia scire perfectio sit divina, quo plura homo sci-re potest, eo fieri Deo similiorem.

Atqui non desunt qui discendo & docendo vera falsis misceant ingenioque lasciviant. Dolendum, sed quid inde? Num quod hominum vitium est, hoc disciplinis vitio vertetur? Tolle igitur alia etiam optima quibus homines abuti contingit. Hallucinantur haud raro docti; Sæpius vero semi docti; Sæpissime autem indocti. Nam etsi populum suæ ruditati ac inficiæ permittas & relinquas, non idcirco a judicando vel opinando abstine-

abstinebit; ea enim est mentis humanæ indoles ut immota & quasi otiosa manere nequeat. Ergo plebs ignara falsis utetur judiciis, pravisque imbuetur opinionibus, ac cuilibet nebuloni patulam aurem præbebit, nisi adsint viri docti qui meliora propincent.

Nec eruditii vitiis carent. Esto. Sed illam quamcunque labem, non ab eruditione sua contrahunt, nec quisquam ideo fit improbus quod doctus; Sed cum improbus esset, etiam doctrina abutitur, quemadmodum æger stomachus cibos salubriores vitiare & corrumpere solet.

Libidini suæ servire interdum litteratos, deprehendimus. Quasi vero non rueret effusius in libidinem ignatum vulgus, nec videremus homines imperitos sus deque ferri, & nunc impietatis, nunc pravæ superstitionis, nunc iracundiæ, nunc aliarum cupiditatum cœco impetu abripi. Hic mihi trutinam adferri vellem, qua utriusque rei commoda vel incommoda æqua lance perpendantur. Videres quanto plura & graviora ex universali ignorantia & credulitate nascantur mala quam ex aliquot doctorum nævis.

Illos autem doctorum nævos, qualescunque sint, non alii melius redarguunt atque eluere conantur quam ipsi docti. Sic candide & sedulo admonent in tractandis disciplinis aliquem esse modum servandum cauteque procedendum, ne scientia in Φευδόνυμον γνώσιν, [ut loquitur Paulus] vertatur. Explode, [per me licet] sciolos illos qui scribendi pruritu tam vana blaterant. Apage impios,

impios, impuros, nugivendulos, contentiosos
disputatores. Sperne illos quotcunque sunt non
docti, sed doctorum simii. Ejice eas artes quæ
sunt turpium voluptatum ministræ. Quibus au-
tem ut loquitur Cicero, (d) aut prudentia major
inest aut non mediocris utilitas queritur, ut Me-
dicina, Architectura, & doctrina rerum honesta-
rum, iis suam laudem manere integrum atque il-
libatam æquum ducimus.

His circa thesim ambiguam prænotatis, jam
ad exempla historica, quemadmodum rogas, ac-
cedamus.

Exemplis ab Historia petitis firmare suam sententi-
am, modo id fiat cum ratione & delectu, pulchrum
est, Auditores. Verum si absque discrimine & judicio
exempla congerantur, ibi quoque multum falla-
ciæ latere posse deprehendetis.

Obj. Scythes, Germanos aliosque populos
laudavere antiqui, rudes tamen artium valdeque
ignaros.

R. Cave, quæso, ne impingas in paralogis-
mum, quem Logici vocant *non caussæ pro caussa*.
Scilicet illi seu Scythæ seu Germani opibus care-
bant, quas Ovidius dicit esse *irritamenta malorum*
& Flaccus *Summi materiam mali*. Ergo illis, non
ignorantia sed pauperies, aliquot virtutum ma-
ter extitit. Verum eosdem per ruditatem & in-
scitiam,

(d) Cicero de offic. l. I. c. 42.

Scitiam in plura vitia lapsos reperias; erant enim truculenti, feroce, victimis etiam humanis Deos placantes, arrogantes, sedisfragi, ab honesto jure in multis recedentes, latrocinii & rapinarum cupidissimi. Inspice & alias nationes quotcunque nobis *barbaræ* dicuntur. Etsi nonnulla apud eas laudabilia sint, nihil tamen te pigeat in his potius quam illis terris natalem duxisse auram; nec ipsum credam tam morosum gentis suæ censorum apud Tartaros vel Iroquenses quam inter Francos habitare malle.

Quando autem Spartanorum abstinentiam & patientiam ad astra tollit, scilicet dissimulat qua potissimum ratione Lycurgus suorum mores castigaverit. Non ejecit omnem doctrinam legislator apprime doctus, imo suam Spartanis facundiam esse voluit atque solertiam. Sed agris inter cives æqualiter divisis, instituta victus communitate, prohibitoque auri & argenti usu, luxuriæ simul & avaritiæ radices resecuit. Hoc non erat tacendum.

Urbanior doctiorque civitas Athenarum, quādiu fuit mediocris, florebat bene morata. Sed parto cum opibus imperio, jam superbire nobiles cives, jam lascivire etiam plebeii cœperunt, maxime ex quo Pericles largitionibus ac prope quotidiani de publico ærario factis ludis plebem demulcebatur. Hinc inertia & factiones, vanaque garrulitas, nec non illa ingeniorum intemperantia.

Quam sanare cum Socrates vellet, utique non omnem scientiam amovebat, sed argutias Sophistarum

starum retundere amabat, multisque præceptis
efficiebat ut purgatis tandem autibus juvenes veri
notitiam combiberent. Nec ejus discipulus Plato
barbariem in suam civitatem, sed optima docu-
menta invexit, utpote qui diceret florere regna si
Reges philosopharentur.

Obj. *Post cæsum Perseum subactosque Achæos (e)
Græcia capta ferum victorem cepit, & artes
Intulit agresti Latio.*

Eodem vero tempore

- - - - - *Sævior armis
Luxuria incubuit.*

Nonne igitur ex artibus in Latium illatis deprava
vata fuisse videtur Romuli civitas?

R. Primo si quæras qualibus artibus Latium
Græcia ornaverit, reperies non alias esse quam
quæ ad elegantiam pertinent. Aliæ enim, quo-
cunque sunt artes, utiliores, eacum peritissimi
dudum erant Romani; nec sine illarum adjumen-
to urbem tam florentem tamque potentem effe-
cerant. Recte vero Græculos illius ævi jam de-
generes & sub barba pallioque ineptientes, naso
suspendebat adunco Vir gravis M. Porcius Cato;
ipse tamen severiorum Musarum cultor, ipse Ju-
ris & antiquitatis scrutator peritissimus, ipse de
agricultura, de gestis virorum præstantium, de
præ-

præceptis moralibus stylum exercens; scilicet inanis scientiæ, non omnis, contemtor.

Porro corruptæ Urbis caussas, si indagare velis, non aliunde melius accipies quam a Romanis Scriptoribus, maxime a Sallustio, cuius hæc sunt verba: (f) „ Ubi reges magni bello domiti, nationes feræ & populi ingentes vi subacti, „ Carthago æmula imperii Romani ab stirpe interiit, cuncta maria terraque patebant; Fortuna sævire ac miscere omnia cœpit. Qui labores, pericula, dubias atque asperas res facile toleraverant, iis otium, divitiæ, oneri misericordieque suere. Igitur primo pecuniæ, dein imperii cupido crevit. Ea quasi materies omnium malorum suere. Postquam divitiæ honori esse cœperunt, & eas gloria, imperium, potentia sequebatur: hebescere virtus, pauperitas probro haberi, innocentia pro malevolentia haberi cœpit. Igitur ex divitiis juventutem luxuria atque avaritia cum superbia invasere. „

Vides à Crispo Musas nullo criminе onerari. Ac nedum quenquam a discendo & scribendo deterreat, „ eos vilipendit, qui vitam silentio trans eunt veluti pecora, rectiusque judicat ingenii quam virium opibus gloriam quærere. „ (g)

Ad extrema tempora descendere proprio, quæ homini Satirico pessima & inquinatissima videntur,

(f) In bello Catilin.

(g) Ibidem in proemio.

tur, scilicet ex quo, litterarum cultura, post diuturnam barbariem, in orbe nostro instaurari cœpit.

Quasi vero ante sæculum decimum quintum pulchrior esset Europæ facies! Evolvat igitur insulsa Chronica, & videbit, per illas medii ævi tenebras irreplisse in Ecclesiam errores fœdissimos, erectam Papalem tyrannidem, Monasticas opes cum dissolutis moribus auctas, eos quicunque in sacris dissentirent, igne ferroque vexatos, bella immaniter gesta, armæ in Palæstinam furibundo quodam entusiasmo illata, neque ullo tempore majorem fuisse licentiam rapinarum, odiorum, perjuriorum, cœdium, stuprorum, beneficiorum, denique omnis generis nequitiae. Sed posteaquam scientiarum lux cum litterarum amore resulxit, jam supersticio de sua vi multum remisit; jam mitigati sunt animi, & ad honestiorem placi dioremque vivendi modum traducti. Quæ comitas, etsi fraudes haud raro tegit, commodior tamen est atroci illa & barbarica violandi juris audacia.

Quod vero clamant relangescere nunc animos & bellicam extingui virtutem id eisdem nego atque pernego. Nam tametsi corporis viribus armorumque pondere minus valent nostri homines, quid refert, cum mutata jam armorum ratio plus in milite solertiæ postulat quam roboris? Nec minus Syracusæ olim Archimedis Scientia quam aliorum civium lacertis defensæ sunt. Disciplina autem militari, nec non fide erga duces, & pugnæ ardore, & fugiendi pudore, & in sustinendis peri-

periculis constantia, & ne quid in se probri admittant verecundia, excellere hodiernos exercitus quis non videt?

Verumtamen de moribus ætatis nostræ qualcunque tandem sit judicium illud liberalium artium existimationem nihil tangit; nec si quid de prisca frugalitate sit amissum id oriri putandum est ex eo quod detersa est barbaries ævi antecedentis. *Post hoc, ergo propter hoc:* id solet esse plebis inconsideratæ judicium, quod Logici vehementer reprehendunt.

Nimirum, Auditores, casu quodam accidit, quo sæculo litteris suus honor restitueretur, eodem sæculo ad Indos, in extremam Africam, in Americam navigando iter patefieri, unde auri & argenti, nec non mercium ad delicias pertinentium copia ingens ad nos quotannis comportatur. En tibi certissimam præsentis morbi, scilicet luxuriæ cum avaritia crescentis caussam. Quod facile intelliges si attendas quinam illi sint qui lauitores epulas, numerosum servitium, purpureas vestes, aureumque in domo lacunar mirantur atque expetunt. Eos homines esse videris qui quantum affluunt auro, tantum egent scientia, suntque, ut plurimum, ingenio futilis, ac disciplinarum osores. At vero quicunque scientias artesve exquisitius colunt, eos cernimus esse cibi parcos, labori deditos, simplicisque munditiei amantes:

*Bene est cui paternum
Splendet in mensa tenni salinum.*

Hi villas in regium morem ædificatas aulæque
superbæ postes invidendos rident. Hi laudant auream
mediocritatem. Hi de ingruente luxu, tamquam
de peste ingeniorum conqueri solent. Hi clamant
per istas sæculi nugas vanasque illecebras præstan-
tioribus scientiis & artibus pretium suum decedere.

Quo autem luculento & propinquo nobis exem-
plo intelligas, quam facile bonæ artes comitem lu-
xuriam recusent atque repudient, intuere, quæ-
so, statum Helvetiæ, speciatim aliquot Civitatum
quæ laudabili adhuc morum gravitate haud secus
ac eruditionis & summæ industriæ luce gaudent.
Vel si mavis, reminiscere in hac nostra urbe tum
maxime floruisse litteras, quando minus ibidem
pecuniæ minusque deliciarum erat.

Ergo, candide adolescens, [nam plura com-
memorare hora non sinit] credere noli ullam esse
Musis cum Venere & Baccho junctam societatem.
Seorsim habitant; sanctæ sunt; luxum & iner-
tiam spernunt, cultoresque suos a corporeis ad
spiritualia, a terrenis ad cœlestia tollunt. Quas si
amare, ut facis, pergas, cum ista tua ingenii per-
spicacia, istisque moribus; valde confido fore ut
non minus inter bonos cives & Christianos incul-
patos quam in doctorum choro emineas, atque ita
propriam nomini tuo referas laudem ex pietatis
simul ac eruditionis nexu efflorescentem. Quod
quidem jam de Te augurari, mihi, utpote tui
Patrisque optimi amantissimo, perdulce est.

T A N T U M.

Tom. VI.

Aa

Ori-